

Konstantin Biebl: Netopýři – pokus o interpretaci básně

Ve zde předložené práci se pokoušíme o interpretaci básně Netopýři. Vycházíme z kritického vydání souboru básní Konstantina Biebla (edice Česká knižnice – viz Seznam použité literatury). Metodologickým východiskem interpretace je rozbor prvků: subjektů, časů a prostorů.

Subjekty-bytosti a lyrický subjekt

V básni jsou explicitně zmíněny následující subjekty-bytosti: tulák, netopýři, profesor Hörry, padlí andělé a lyrický subjekt. Ve zde předložené kapitole vynecháme, z již zmíněných subjektů, prve uvedeného tuláka. Motiv tuláka, jak jsme zjistili po detailnějším rozboru básně, má spíš roli kulisy prostředí. Samotný první verš nám ukazuje, že tulák je zde chápán jako motiv prostorový. Tomu nasvědčuje uvození motivu tuláka slovem „okolo“:

„**Okolo** tuláka kolem hasičského skladiště“¹ (Biebl, K., 2014, 241)

V prvním verši tedy nemáme žádný aktivní subjekt. Dynamiku však do básně přináší, a to již na samém začátku, lyrický subjekt. Subjekt je sice v prvním verši skrytý. Když se však zaměříme na hledisko, skrz které nám svůj svět lyrický subjekt zprostředkovává, tak je zde patrný prvek pohybový. Výše citovaný první verš, tak dokonce navozuje dojem pohybujícího se hlediska.

„**Nemyslím** že by stála lampa“² (ibid)

Druhý verš přináší výraznou změnu. Obraz je statictější. Lyrický subjekt se nám odkrývá, alespoň částečně, díky projevu v první osobě. Zároveň zjišťujeme, že lyrický subjekt váhá. Není si zcela jistý. Je zde patrný projev subjektivity. Z jistého objektivního dynamického obrazu tak přecházíme do obrazu nejistého subjektivního statického.

„Za dlouhou zdí jež cedí světlo“ (ibid)

---

¹ Podtrhl Horáček

² Podtrhl Horáček

Vypracoval: Petr Horáček, 471879

Opět se přesouváme do objektivnějšího obrazu. Lyrický subjekt je upozaděn. Zůstává tu však jistá míra pochybnosti. Co je zdrojem světla? Když si lyrický subjekt nemyslí, že by zde stála lampa. Setkáváme se tak s motivem **neznámého zdroje světla**.

„Ve kterém poletují netopýři“ (ibid)

Lyrický subjekt je opět v pozadí. Je tedy skrytý. Obraz je však dynamičtější. Poprvé se objevují subjekty netopýřů. Právě ti jsou původci dynamičnosti obrazu. Neznámo je přítomno také v tomto, jinak zřejmějším, verši. Netopýři poletují ve světle od zdroje neznámého původu.

„Škoda že tu není profesor Hörry“ (ibid)

První verš druhé strofy vyniká jistou mírou lítostí lyrického subjektu nad nepřítomností jistého profesora Hörryho. Kdo je však profesor Hörry? V následujícím verši dostáváme jediné informace o tomto subjektu:

„Aby rozluštil jejich klínové písmo“ (ibid)

Profesor Hörry má tedy plnit funkci „řešitele“, který je schopen objasnit další motiv neznáma, a to sice „jejich klínové písmo“ (ibid). Tajemný motiv, který zde stupňuje atmosféru neznáma, není však možné rozšifrovat. Jelikož řešitel profesor Hörry zde není přítomen. Lyrický subjekt tak nemá řešení, nýbrž zůstává v nejistotě tajemných motivů. Takže si musí vystačit pouze se svým limitovaným vědomím.

„Kdo to v noci po zdech píše

Ty klikyháky

Z bůhvíjaké ztroskotané říše“ (ibid)

V obrazu, který tvoří následující strofa, se setkáváme opět s limitovaností lyrického subjektu. Ten navozuje podobnou otázku jako v předešlé strofě. Důležité je si povšimnout, ve druhé strofě, postesknutí lyrického subjektu. Lyrický subjekt vlastně implicitně říká, že není schopen rozluštit význam klínového písma. Například ve třetí strofě se táže po původci těchto

Vypracoval: Petr Horáček, 471879

klikyháků. Kdo je vytvořil? Kdo je tvůrce? Setkáváme se tak s motivem neznámého subjektu-tvůrce klikyháků.

Poslední verš ve třetí strofě nám ukazuje hypotézu a otázkou lyrického subjektu v jednom. Na otázku neznámého subjektu-tvůrce se lyrický subjekt snaží reagovat otázkou/hypotézou po jeho původu: „Z bůhvíjaké ztroskotané říše [tento neznámý subjekt-tvůrce pochází? – pozn. PH]“ (ibid)

Přesuňme se k poslední strofě:

„Padlí andělé
S přidušeným smíchem letí do propasti
Aby se znovu vynořili na nebi
Jako dráhy neznámých komet“

Zde se setkáváme se subjekty padlých andělů. Tito andělé opět navozují motiv neznámých skutečností, neboť se vynořují na nebi: „Jako dráhy neznámých komet“. Problematikou motivu propasti, která může působit kontrastně, se budeme zabývat v závěrečné části interpretace.

V rámci této části interpretace, z hlediska subjektů-bytostí a lyrického subjektu, jsme objevili limitovanost a nejistotu lyrického subjektu. Zároveň z básně vyvstaly motivy neznáma, které jsou úzce spjaty s omezeností lyrického subjektu. Subjekty-bytosti dělají báseň tajemnou a navozují dojem neznáma. V následující podkapitole se zaměříme na interpretaci z hlediska roviny času.

Čas

„Okolo tuláka kolem hasičského skladiště
Nemyslím že by stála lampa
Za dlouhou zdí jež cedí světlo
Ve kterém poletují netopýři“ (ibid)

Vypracoval: Petr Horáček, 471879

V prvním verši, ačkoli chybí sloveso, je modelový čtenář jakoby vtažen do přítomnosti světa lyrického subjektu. První verš navozuje pocit pohybu v přítomném čase, kdy se skrze hledisko prochází okolo kulís prostředí (tulák, hasičské skladiště). V přítomnosti se nacházíme i ve druhém verši. Slovem „nemyslím“, kterým se lyrický subjekt zpřítomňuje, odkazuje zároveň k minulosti, protože jeho znalosti [„Nemyslím že by stála lampa“ (ibid)] jsou spjaté s jeho vědomím minulosti. Zbylé dva verše také souvisí s přítomností.

„Škoda že tu není profesor Hörry
Aby rozluštil jejich klínové písmo“ (ibid)

Zde předložený obraz, ve druhé strofě, je podobný tomu, se kterým jsme se setkali v rámci druhého verše první strofy. Nacházíme se v přítomnosti lyrického subjektu, a přesto je celá situace také spjata s minulostí (klínové písmo je pozůstatkem z minulosti). Zároveň je zde vazba také na budoucnost (lyrický subjekt lituje, že tu není profesor Hörry, a proto je řešení v nedohlednu).

„Kdo to v noci po zdech píše
Ty klikyháky
Z bůhvíjaké ztroskotané říše“ (ibid)

Obdobně bychom mohli interpretovat třetí strofu. Zároveň získáváme explicitní zmínění času noci (jako doby), kdy neznámý tvůrce tvoří záhadné klikyháky. Noc tak vyvolává dojem tajemna v souvislosti s neznámými událostmi.

„Padlí andělé
S přidušeným smíchem letí do propasti
Aby se znova vynořili na nebi
Jako dráhy neznámých komet“ (ibid)

V poslední strofě se objevuje, konkrétně ve třetím verši, budoucnost. Padlí andělé, kteří se pohybují jako dráhy **neznámých** komet, se znovu (po pádu) vynoří na nebi. Anticipován je tak neustálý návrat neznáma, byť v podobě drah **neznámých** komet. Dílčím tématem by tak mohla být jistá nevyzpytatelnost.

Prostor

„Okolo tuláka kolem hasičského skladiště
Nemyslím že by stála lampa
Za dlouhou zdí jež cedí světlo
Ve kterém poletují netopýři“ (ibid)

První verš, kterým nás provází lyrický subjekt, nás seznamuje s tulákem a hasičským skladištěm. Tuláka lze chápat jako symbol samoty a opuštěnosti. Navozuje podobný pocit jako motiv hasičského skladiště. Prostor hasičského skladiště, mimo dobu poplachu, patrně nebude příliš rušné místo. Neustále je tak přítomný dojem samoty nebo opuštěnosti. Druhý a třetí verš souvisí s popisem místa a zároveň, jak již jsme zmínili výše, je to první motiv vyvolávající pocit neznáma. Co svítí? Lampa tu není (asi)? Co je zdrojem onoho cedícího světla?

„Škoda že tu není profesor Hörry
Aby rozluštil jejich klínové písmo“ (ibid)

Ve druhé strofě se objevuje komplikace. Skutečností, že tu není (na tomto místě záhady), taky profesor Hörry, který by záhadu vyřešil. Tedy alespoň po významové stránce.

„Kdo to v noci po zdech píše
Ty klikyháky
Z bůhvíjaké ztroskotané říše“ (ibid)

Zde se setkáváme se zdí, na které se objevují ony neznámé klikyháky, a sice od neznámého tvůrce. Dále pak je tu zmíněn prostor „ztroskotané říše“, a to hypotetického místa původu s jistým symbolickým významem.

„Padlí andělé
S přidušeným smíchem letí do propasti
Aby se znova vynořili na nebi
Jako dráhy neznámých komet“ (ibid)

Vypracoval: Petr Horáček, 471879

V poslední strofě jsou důležité prostorové motivy jako: propast, nebe, dráhy. Prostor propasti a nebe působí jako kontrasty. Význam poslední strofy působí, jako by neznámo se opakovalo v cyklech. Nutno však podotknout, že zde představené tvrzení, na rovině tematické, získáme jen s jistou mírou abstrakce motivů básně.

Syntéza

Podle monografie *Časoprostor lyriky* souvisí veškeré motivy básně s ryze lidskými tématy. (Kubínová, M., 2020, 31) „... očekávání, že báseň nám řekne něco podstatného o lidském (našem) bytí, obdaňuje předmětné motivy specifickou výpovědní silou. ... Nad každým pojmenovávaným, básnický zpřítomněným objektem se mimoděk ptáme, jaké místo zaujímá tato věc (místo, děj, událost apod.) v celku lidského života, v přirozeném životním běhu.“ (ibid, 31-32) Odcitovaná pasáž nám tedy poslouží, jako metodologické východisko, pro celkovou syntézu interpretace básně.

Lyrický subjekt v básni *Netopyři* chce objasnění neznámého. Profesor Hörry, symbol řešení (až kosmologických problému), je nedostupný/nepřítomný. Celkem básně prostupuje motiv tmy. Tento motiv je možné interpretovat podobně, jak to činí Kubínová:

„V kontextu poezie, která se programově hlásí k ‚noční‘ stránce skutečnosti, může pak ale být ‚ráno‘ možná i připomínkou následné deziluze, okamžikem ironického vystřízlivění. Na druhé straně ovšem nezapomínáme, co nekalého se může odehrávat a skrývat ‚pod rouškou tmy‘: obvykle se neproniknutelná tma asociuje s převážně negativními pocity, s tíhou, depresí, bezvýchodností. Ta se pak může týkat jak individuálního, tak i kolektivního údělu...“ (ibid, 38).

Padlí andělé, kteří letí do propasti a následně se vynořují na nebi, tak mohou symbolizovat cykličnost noci a dne. Když se podíváme na problematiku abstraktněji, z hlediska tematického, může se pak jednat o cykličnost neznámého a racionálního principu. Celkově tento motiv (padajících a opět se vynořujících andělů) je možné interpretovat, jak již bylo výše naznačeno, jako neustále se navracející neznámo.

Téma básně celkově pojednává o omezenosti lidského myšlení a neschopnosti vše pojmout v racionálních mezích. Noc v básni je pojata jako doba neznáma. Kontrast racionálně

Vypracoval: Petr Horáček, 471879

založeného dne (od nočního neznáma) je však spíš jen implicitní. Celkově naše poznávání souvisí s váháním nad dalšími neznámými podněty.

Použitá literatura

Biebl, K. (2014). *Básně*. Host.

Kubínová, M. (2020). *Časoprostor lyriky*. Ústav pro českou literaturu AV ČR.

- poněkud chaos kolem subjektů – subjekt je ten, kdo mluví, ne ten, o kom se mluví, ale budiž
- splněno
- někdy příliš komplikovaná vyjádření
- citáty z Kubínové na konci mi nepřijdou příliš organické, trošku jako nastavování textu
- několik pěkných postřehů u času a prostoru